

Politikai
röpiratok.

203.

203

1899

TÜKÖR

A

SZÖVETKEZETEK ELLENSÉGEINEK

S VÁLASZUL

A „FÜGGETLENSÉG“-NEK.

IRTA

P. SZABÓ ENDRE,

az „Országos keresztény önszegélyző és fogyasztó
szövetkezet“ tagja.

Ára 20 kr.

8.

BUDAPEST, 1887.

NYOMATOTT HEISLER J. KÖNYVNYOMDÁJÁBAN.

657729

TÜKÖR

ADVALEK ERETEK JEL ELSZÁMOLÁS

1911. ÉVI

A FŐMUNKÁLTATÁSOK

Dr. BALLAGI GÉZA.

1911. ÉVI

ADVALEK ERETEK

Durva, piszkos papirra, ocsmány szétfolyó nyomdafestékekkel s kopott, rossz betűkkel nyomatva ott disztelenkedik a főváros némely kávéházának asztalán egy újságlap.

A milyen külsőleg, olyan a beltartalma is. Sajtóhibák, nyelvtani és helyesírási botlások özönével elárasztott minden egyes cikke, s az, mely nem más lapból van kiollózva, undok terméke a revolveres zugsajtónak, vastag gorombaságokkal telt támadások tisztos egyének, közhasznú vállalatok, nemes célú törekvések ellen, durva színikus gyanúsítások, otromba megjegyzések, mosdatlan kifejezések, — ezek képezik a lap „eredeti“ cikkeinek anyagát, — mert ami ezenkívül még a lapban van, az többnyire lopott jószág; harmad, negyednapos hírek más lapokból kiollózva, még a táviratai is legjobb esetben is harmadnaposak, mert oly rosszul áll a lap anyagi sorsa, hogy könyomatos-lapokra, eredeti táviratokra nem bír áldozni, tehát kiollózza s újdonsült hírek gyanánt találja főt a lapok tegnapi táviratait.

És sehol soha semmi, ami egy tisztességes újság főtartalma kell hogy legyen, — semmi tanúságos, semmi okos, semmi nemes, — hanem minden cikk, minden szó bűzös köpedék, ostobaságot, vastag tájékozatlanságot, rosszindulatot, nemtelen boszút és undorító önzést eláruló habaréka a társadalommal örökös harcban álló, megtévedett s rosszlelkű emberek nyelvöltögető káromkodásának.

Ez a lap a „*Függetlenség*.“

Egykor, midőn egy Hermann Ottó, egy Komjáthy, egy Hentaller stb. voltak munkatársai, bátor szószólója az igazságnak, ma a hazugságok, ferditések, rágalmak szemétdombja; egykor még az ellentáborban is respektált hatalmas közlőny, ma minden tisztességes embertől utált papír-rongy, melylyel megtagad minden közösséget minden párt, leginkább pedig az, melynek czimét viseli, a függetlenségi párt.

Tisztességes ember átallja a kávéházban előkérni ezt a lapot, mert szomszédai gyanus szemekkel néznek a

„Függetlenség“-et olvasó emberre, az összes fővárosi lapok agyonhallgatják, beszélhet, írhat akármit, az olvasó közönség kilenczven perczentje hallgatag megegyezésben él aziránt, hogy amit ez a lap mond, az nem mondottnak tekintendő, akit a „Függetlenség“ vádol, azt nem lehet elítélni, még akkor sem, ha ezüstkanál-lopással vádolna is valakit.

Azt mondja e lap, hogy *keresztény lap*; ebbe a horgonyba igyekszik kapaszkodni, midőn koronként a bukás örvényébe alámerül. Pedig dehogy az. Ocsmányabb a legrutabb zsidó revolverlapnál; elvei, tendenciája, komisztsága nem keresztényi elvek, sőt egyáltalán semmi létező vallásnak nem elvei, hanem a becsületes emberek sorából kirekedtek, társadalmi élőhalottak elvei.

Hogy nyomorult létét egy napról a másikkra eltenesse, beleköt egy-egy magasabban álló egyénbe, vagy közügybe. Miért? hiszen tudja, hogy kutyába se veszik? — Persze tudja, de akad néhány bolond, kik ilyenkor megveszik a lapot; 300—400 példánytál több kel el; 2—3 napra ki lehet fizetni a nyomorgó szedők korcsmai kontóját, a lap élete 2—3 napra biztosítva van, s addig ismét ki lehet gondolni egy durva támadást s ismét fog akadni száz bolond, akik megveszik az ujság-rongyot.

Szerkesztője és tulajdonosa *Verhovay Gyula* élőhalott; — hasonlít a veszett kutyához, mely már agyon van verve, de melynek dögleletes büze messzire szaglik; elkerülik az emberek a bűzéért is meg azért is, hogy a veszett kutya undok mérges nyála meg ne mérgezze a közel járókat.

Mióta Mezei zsidó röpirataiból s a „Függetlenség“ szedőinek nyilatkozatából tudja a közönség, hogy ez ember mily rútul rászedte antisemita elveivel a könnyen-hivőket, szidván a zsidót, alattomban pedig Mezei zsidóval trafikálván, ennek adván ki bérbe a par excellence keresztény lap hirdetési rovatát, ennek a feleségét cizmezgetve „tekintetes asszonynak“, hogy újra és újra pénzt csikarhasson ki a leszidott, lemocskolt zsidótól, — azóta az antisemita-párt legvéresebb száju tagjai is undorral fordultak el tőle s ma már nincs párt, de nincs egyetlen tisztességes ember, a ki ki ne térne utjából.

És mióta a magyar nemzet apostola, *Kossuth Lajos* is kimondta rá az anathemát, azóta élőhalott, kinek, ha még egyáltalán szerepelni akar, már nem marad egyéb tere, mint beállani anarkista vezérnek.

Egyébként azt mondják, hogy *Verhovay* már csak névleges szerkesztője és tulajdonosa a bukás örvényébe elelmerülő „Függetlenség“-nek; — egyik azt mondja,

hogy a zsidó hitelezők tartják benne a szuszt, no meg egy kis czeglédi koldulás; mások meg azt beszélnek, hogy kilencz fővárosi r. kath. hitoktató szerezte meg egy tizedik egyén nevén a tulajdonjogot. No, ha ez utóbbi hír igaz lenne, akkor figyelmzettünk kellene a szülőket, — hogy óvják ezen hitoktató uraktól gyermekeiket.

Munkatársai a lapnek nincsenek, mert akik ilyeneknek nevezik magukat, azok nem hirlapírók, azoknak rendőrhatalósággal meg kellene tiltani, hogy tollat fogjanak kezükbe. Alább majd bemutatok egy diszpéldányt ezen jeles munkatársak sorából.

Ilyen a „Függetlenség!“ Méreg és métely, mely romlottságot terjeszt s valóban nem tudom, ha valjon ily lap létezetése nem-e teszi előbb-utóbb megutálttá a sajtószabadságot, nem-e teszi szükségessé oly kivételes törvények hozatalát, melyek megőrzik a népet attól, hogy ily veszedelmes méreg fertőztesse meg erkölcsiségét.

És különös, hogy ez általánosán utált zuglapnak mégis akadnak itt-ott olvasói. Csak a napokban dicsérte előttem a szakcsi kántor, mert — ugymond — meg merte ám ez támadni a n.-váradai püspököt is. Kánt'ram szerint tehát már csak az lenne a derekabb lap, a mely a római pápát is meg meri támadni. A derék kántor azonban valószínűleg mégis sejtí, hogy a n.-váradai püspök épp oly keveset hederít a „Függetlenség“ támadásaira, mint a hold az ebugatásra.

Sokkal szomorúbb ennél az, hogy, amint beszélnek, Barsmegyében a n.-salló-vidéki r. kath. papság gyűlésileg akarja elhatározni a „Függetlenség“ pártolását. Ugyan tisztelendő urak, hát a hazafias clerus nem találna ennél nemesebb feladatot, hát paphoz illő volna-e káromkodást olvasni?!

De legyen ennyi elég a lap jellemzésére; undor fogja el az embert, ha az emberi szív nemtelen indulatainak e bűzös csatornájával kell foglalkoznia, melyben nincs más, csak piszok, megmérhetetlen mennyiségű undok piszok.

Ez a zuglap f. évi augusztusi több számában intézett támadást az „Országos keresztény önségélyző és fogyasztási szövözetet“ ellen, annak igazgatósága, tisztviselői, fiókjai, tagjai, sőt az összes hazai szövözetetek ellen, de a szövözeteki eszme ellen is.

Szokás szerint durva, pokrócz modorban, vastag tudatlansággal, szemtelen pökhendiséggel irvák e cikkek,

melyekben ezer nyelvtani hiba hemzseg, oly hibák, minőket egy harmadik elemi iskolás tanuló sem ejt nyelvtani dolgozataiban.

A cél itt sem volt más, mint a nyomorult lét tengetése. Az országban sok szövetkezet van, ezeknek sok ezerre menő tagjai érdekelvők, hát persze, ha vagyonérdekről van szó, siet minden ember megtudni, mit beszélnek azon pénztárról, melybe keservesen megtakarított fillérei elhelyezték, — *a lapot tehát venni fogják*, lesz a munkatársaknak (?) pár napi kenyerök, lehet . . . néhány napig élni.

Mivel pedig a cikkek leginkább a „keresztény“ szövetkezettel foglalkoznak, közel fér a gyanu, hogy zsidókéz is szerepel a dologban. Ezt beszélik fővároszerte; ám én nem hiszem, a zsidó ügyesebb spekuláns, — hogysen ily desperatus „üzletet“ kössön, — előttem tisztán áll a cél, mely nem más, mint skandalumot csinálni s ezzel pár napi kelendőséget biztosítani a megnevezett lapnak.

Hogy aztán e skandalum-csinálással hány ezer becsületes ember lesz megkárosítva, hogy a nyomorult firkászok nemtelen rosszakarata és ostobasága a legfontosabb nemzetgazdászati intézmények egyikét, a szövetkezetek létesítését veti vissza, — mit törődik ezzel e banda — ő élni akar, s hogy élhessen, épp úgy kész lenne az istenséget is, mint a szövetkezeteket megtámadni, ha tudná, hogy rongy lapjából ily módon néhány száz példánnyal többet fog eladhatni.

Az „Országos keresztény önszegélyző és fogyasztási szövetkezet“ igazgatósága állásához és szükségkép főtartandó méltóságához illő módon fogja az alaptalan, gaz, hazug rágalmatokat megczáfolni, illetve megtorolni. Nem is tehet másként, hiszen egy oly szövetkezet igazgatósága, melyet harminczezer tag környez bizalmával, csak nem szállhat le a „Függetlenség“ kloakájába, hogy ott bunkózza le ez undok fekélyes viperát.

Én azonban megteszem; undorral teszem meg, de megteszem a szövetkezeti eszme érdekében és a magyar nép érdekében, mely nem szabad, hogy ily lap zsákmányává váljék. Le kell végre leplezni e pimaszok közül legalább néhányat, hadd ismerjék meg azok, kik a szakcsi kántorral egyformán gondolkoznak, hogy nem ám a szabad szó és független érület bátor lovagjai, hanem tudatlan, jelentéktelen, rosszlelkü svihákok kezében van az a toll, mely nem ír, hanem káromkodik.

Nem szokásom durván írni, ez egyszer azonban erőszakot teszek magamon; a harapós kutyát kerülöm, de

ha már egyszer ügyem van vele, nem levett kalappal, hanem bottal lépek felé.

Beszélni fogok hát e bandaróls e bandának ez egyszer *az ő nyelvén*, melyet megért, mely mindennapi kenyere. Beszélni fogok durván, vastagon, mert ezekkel csak így lehet, — de nem hazudva, nem ferditve, mint ők, hanem igazat mondva, mit *bizonyítani is képes vagyok* s nem névtelen ujságczikkben, de saját nevem alatt, nem az előfizetők pénzén, hanem csekély keresményemből elvont saját pénzemem kinyomatott füzetben vágva fejük-höz az igazságot.

Azt akarom, hogy megismerje az a szerény kisvárosi polgár, az az egyszerű földműves is e népámitókat; megismerje tudatlanságukat, rosszlelkűségüket, névtelen czélzataikat, egész ocsmány lényüket.

Él tehát a függönnyel!

A bevezetésben a szintér, melyen e bemázolt pófajú komédiások alakoskodnak, már ismertette van, de mielőtt tovább mennénk, meg kell ismertetnem a szereplő egyéneket is.

Ezuttal csak azokról fogok szólni, kik a kérdéses cikkeket gyártották, vagy annak értelmi szerzői voltak, — a többi hadd fusson még egy darabig, előbb utóbb azokat is utoléri megérdemlett sorsuk.

A névtelenség álarcza alatt gyáván meglapulás daczára — a birtokomban lévő s teljes hitelt érdemlő bizonyítékok alapján tudom, hogy a szövetkezetek ellen szórt köpedékek papirratevője Pásztor Lajos volt.

Ez a **Pásztor Lajos** építészeti rajzoló s persze e szakmában is kontár, lakik akácza-utcza 1. sz. alatt. Pár év előtt a „Függetlenség“ segéd-korrektora volt, de olyan szarvas hibákat felejtett a lapban, hogy az erre nem nagyon kényes „Függetlenség“ is megsokalta a dolgot s elcsapták az atyafit.

Ekkor uton-utfélen szidta, átkozta Verhovayt, meg a lapját, meg az antisemitákat; — szánandó nyomorban tengődött az istenadta. A télen a „Mátyás- király“ kávéházban, hol vékony kaputrékjának miatta nem bírván kiállani a hideg szelet, egész nap ingyen sütkérezett, nem bírván kifizetni kávéját, tőlem kért husz krajczárt kölcsön. Persze mai napig „elfeledte“ megadni a jámbor.

Ez a jó Pásztor a szövetkezet keletkezésének idejében, mikor még olyan szerény viszonyok közt élt az, hogy ilyen embernek is juttatott szerepet, mint közgyü-

lési jegyző szerepelt. A legrégibb alapszabály-példányokon most is ott áll a neve ily minőségben kinyomtatva; — tehát akkor részt vett annak a szövetkezetnek alakulásában, aláírta azon alapszabályokat, melyek létjogosultságát most megtagadja, melyre azt mondja, hogy humbug. Hát karakter ez?

Pásztor uram aztán, alig hogy megalakult a szövetkezet *nyomban kért husz forintot kölcsön*. Megadták az istenadtának, de ő erről a kis csekélysegről is annyira megtalált feledkezni, hogy számtalan intés daczára mégis megkellett váltóját ovatoltatni. Ekkor nagy ügyvel bajjal Dr. Pongrácz S. ügyvéd bevasalt rajta pár forintot, tizenhárom forinttal azonban még máig is, tehát harmadfél év óta, adósa a szövetkezetnek; pár hét előtt lett beperelve a VIII. ker. előjáróságnál.

Mintegy három héttel ezelőtt pedig hozzám jött ez a fráter, kiről, sunyi modorát tekintve, senki sem tenné föl, hogy milyen raffinirozott kókler, s előadta, hogy ő kilencz fővárosi hitoktató társaságában meg akarja venni a „Függetlenséget,” hanem adjon e célra neki a szövetkezet *csak potom tizezer forintot kölcsön*.

Nem tudtam, nevessek-e, vagy a lipótmezei tébolyda pártfogásába ajánljam-e ezt az épp oly szemtelen, mint bolond tolakodót.

No hát ez a fráter irta a kérdéses cikkeket. Ilyen ember mer beszélni erkölcsről, tisztességről, jellemről!

Lássuk most már az *értelmi szerzőket*.

Ezek egyike **Ikldy Győző**, volt, de *elcsapott* szövetkezeti hivatalnok.

Vagy husz esztendő telt el a jámbor, mint diurnista, ebben kopaszodott, ebben görbült meg s föl is vitte isten a sorsát annyira, hogy folyvást diurnista maradt.

Egyszer aztán addig kunyorált, addig járt a nyakamra, hogy beprotegáltam a szövetkezethez kiségitő irnoknak. Itt aztán jól tudott álkodni, hizelegni, hivataltársaira árulkodni, lelkesedni s a többek közt ő volt az, a ki a Mezei zsidó által Verhovay ellen kiadott röpiratot pár száz példányban szétküldte a vidékre.

Addig kunyorált aztán a jámbor, hogy az igazgatóság kinevezte állandó hivatalnoknak s szövetkezeti költségen kitaníttatta a zálogtárgyak becslésére. Már tudniillik annyira tanulta biz ő meg ezt a mesterséget, mint például a medve a czibalmozást, mert ki a kopott, megsárgult pakfong-kanalat ezüstkanálnak nézi s ilyenül zálogba elfogadja, az csak egy fokkal több a baromnál.

Mikor aztán a Sanyaró Vendel kosztjához szokott

amicze kissé meghizott a havi 55 frt fizetésen, szörnyen megjött a bátorsága. Azt hitte, hogy ő most már *nélkülözhetlen*, s elkezdett *követelni*. Követelni fizetésemelést, házbért és pedig nagy szerényen csak évi háromszáz frtot.

De megjárta vele. Az igazgatóság nem adta meg a fizetésjavítást, — hanem a helyett adott egy kis dorgatoriumot, mivel a szakértő felülbecslő több izbeni jelentéséből kiderült, hogy Kinlódi uram furcsa módon becsülget némely zálogokat; nemcsak a saját óráját csapta be értéken felül, hanem jó ismerőseinek is igyekezett apró szivességeket tenni s néhány tárgyra, a mi megért 5—6 frtot, adott 10—12 frtot. A vonatkozó adatokat a kíváncsi bármikor megtekintheti.

A dorgatorium 300 frt fizetésemelés helyett persze nem tetszett az atyafinak s kapta magát, szörnyű boszut esküdött az igazgatóság ellen. Elkezdett egy másik hasonló karakterű hivatalnokkal konspirálni, csábitotta ezt is, amazt is, hogy lépjenek át egy más szövetkezetbe, uton, utfélen gyalázta az igazgatóságot, szóval az exdiurnista egyszerre nagy embernek képzelte magát.

De a dicsőség nem tartott sokáig. Az igazgatóság a fegyelmi eljárást rendelte el Iklódy uram ellen, melynek vége kiakolbolítás lön.

Ez az ember szolgáltatja Pásztornak az adatokat s ez az ember fogja a rendkívüli közgyűlést egybehívni. No, jaj, neked szegény igazgatóság!

Méltó társa a bemutatott szereplőnek **Chemez Gyula**, szintén volt, de megszökött szövetkezeti hivatalnok.

Ez — írásban meglevő saját beismerése szerint — azzal kezdte néhány év előtt Pozsonyban, hol mint adóhivatali gyakornok volt alkalmazva, dicső pályafutását, hogy egy pénzeslevél „véletlenül“ eltévedt a kezei közt. Az emberségtelen főnök ezt a véletlenséget arra használta föl, hogy kitette Chemez uram szürét, mely után ő, soknemű hanyattatás és számos fatalitások után, végre Battonyán állapotott meg, hol községi adóvégrehajtó minőségben segített a népet nyuzni.

Itt ismerkedtem meg vele 1886. augusztus havában. Roppantul könyörgött, hogy neveztessem ki ügynöknek, a mi meg is történt, majd újabb könyörgések után (egy halom ilyen levele van nálam) f. évi május 1-én behoztuk a központba levelezőnek, ahol is csakhamar kebelbarátja lön Iklódy uramnak.

Egy ideig jól ment a dolog, hanem Chemez uram is belebonyolódott az Iklódy dolgába s érezvén bizonyos sáfrány-illatot, augusztus 3-án, az egész hórá előre felvett fizetéssel kerekét oldott.

Ez a sáfrány-illat pedig az volt, hogy még mint ügynök január hóban Csanád-Apátfalván, majd márczius hóban Makón beszédett beírás-dijakkal „elfeledett“ egész augusztusig beszámolni, ez persze szintén csak olyan *véletlen* volt, mint a levél-história, de az igazgatóság nem respektálta ezt a véletlent, hanem a IV—X. ker. fenyítő járásbiróságnál sikkasztás miatt bűnügyi feljelentést tett az atyafi ellen.

Már ennek a *derék férfinak* aztán csak van oka az igazgatóságot megbuktatni. Fogadkozik is erősen, hogy megteszi s e végből szövötkezett a jeles Pásztor urral.

Nunc ad fortissimum virum, mert legpoczakosabb a quadrifoleumban.

Ez **Szalády Antal**, a pótkávé-fabrikás, író (?) és nagy reformer, egyszersmint pedig a legtöbbnyire zsidókból álló kereskedelmi ügynökök egyletének érdemkoszorus elnöke.

Ezt a kövér urat, talán poczokjának miatta, a februáriusi közgyűlés bevásárolta az igazgatóságba, ahol ottan azzal kezdte meg közhasznu működését, hogy igyekezett az igazgatóság némely tagját, persze kellő traktáncziók segítségével, azon eszmének megnyerni, hogy mondjon le a szövötkezet a fogyasztási raktárak föllállításáról, legfeljebb csak az ő pótkávéját árulja.

A tartalmas férfiú magasra törő elvei azonban nem találtak visszhangra, emiatt aztán leköszönt, annál inkább, mert a szövötkezet tagjai sem akarták bevenni pótkávéját; számos helyről azzal az üzenettel küldték vissza, hogy köszönik szépen, de hánytatót nem vásárolnak ilyen nagy adagokban.

Azóta e férfiú azon töri az eszét, hogy reformálni fogja a hazai kereskedelmet s ezt azzal kezdte meg, hogy Szt.-István ünnepén töméntelen mennyiségben ingyen osztatott ki egy „Világváros“ című lapot, mely a szemérmetlen humbug netovábbja. Ebből a lapból tudjuk meg azt, hogy Budapestnek legnagyobb nevezetessége Szalády pótkávé-gyára, ennek köszönheti világvárosi jellegét.

Különben arról is ismeretes, hogy nagy antisemita, ez okból lett elnöke a fent czimzett zsidó-egyletnek, s ezért iratja a lapokban elszórva megjelenő, néha versbe foglalt, de egy tisztességes kereskedőhöz nem illő, szemtelen arroganciával betolakodó hirdetéseit zsidó-gyerekekkel.

Az ő fejében kögültek szerves egészszé a „Függetlenség“ czikkében előforduló azon szaftos mondások, hogy

a népnek csak kenyeret és szalonnát kell adni, no meg Szalády-pótkávé.

Ezek a jeles férfiak törnek pálczát a szövetkezetek fölött, ezek azok, kiktől nekünk, vétkes halandóknak, rettegnünk kell. Ők fogják szétrobbantani a világot s alkotni ujat, ... szövetkezetek nélkül.

Bemutatva ezekben a szövetkezetek ellenségeit, az olvasó méltán kérheti, hogy hát érdemes-e ily nyomorult lényekre szót vesztegetni, hiszen minék a czáfolat ott, hol untilg elég czáfolat a vádlók karaktere.

Megvallom, restelkedve fogtam én is tollat kezembe s pirulok amiatt, hogy a társadalom eme filokszeriának meséit leirom s épp oly ostoba, mint lelkiismeretlen, gonosz és aljas vádaikra reflektálok.

De erőt veszek magamon; róluk, de nem nekik s nem értük, hanem a szövetkezet eszméjéért beszélek, mely eszmét tisztázni, a nép előtt eme közhasznu eszme ily fondor lelkületű elleneit leálcázni kötelességemnek ismerem.

Mielőtt azonban érdemileg foglalkoznám a butaság és gonoszlelkűség által összetákolt ama förmedvényekkel, melyekben ez emberek hadat mertek üzeni korunk egyik első fontosságú törekvésének, hadd beszéltessek előbb másokat, olyanokat, kik a keresztény szövetkezet igazgatóságával semmiféle közelebbi viszonyban nem állván, nem mondható róluk, hogy érdekből beszélnek.

A „Függetlenség“ szokásos nagyképiuskodásával több helyt emlegeti, hogy özönével érkeznek hozzá a panaszok a szövetkezetekről, de a s.-endrédi nyilatkozaton kívül, mely azonban szintén nem panasz, egyetlen egyet sem közöl. No hát érkeznek a keresztény öns. szövetkezet igazgatóságához igazán özönével a nyilatkozatok, hanem ezeket a „Függetlenség“ bizonynyal nem tenné ki az ablakába.

De mert én nem az előfizetők keserves filléreim, kiket a „Függetlenség“ hírek helyett hazugságokkal és piszkolódásokkal traktál, — nyomatom ki a röpiratot, hanem a saját költségemem, tehát gazdálkodnom kell a térrel s így a sok közül csak két levélből idézek néhány sort.

Az egyiket *Bakó* Emil gyöngyösi lakos és rendőrhivatalnok intézte az igazgatósághoz. Álljon itt e terjedelmes levélből a befejezés.

„Az eddigiekből világos, — írja *Bakó* ur, — hogy

szövetkezetünk ellen a harcot megindították. Tehát fegyverre! Aki nem velünk, az ellenünk! Mi e városban körülbelül 400-an vagyunk szövetkezeti tagok s szükség esetén mindannyian készek vagyunk segítségünket a t. igazgatóságnak felajánlani, csak szólni kell!"

Derék gyöngyösiek! Hanem azt hiszem, e nyomorult férgeket eltaposni nem lesz szükség 400 emberre.

A másikat Verhovay sok éven át egyik legbuzgóbb pártvezére s ügyének legfőbb támasza, *Mészáros Lajos* ur irta *Czeglédről*. Szól pedig a levél vonatkozó része ekképen:

„Engedelmet kérek azért, hogy a Független lapban általában a szövetkezetek, de különösen a keresztény önszegélyző és fogyasztási szövetkezet ellen indított gyalázó és rágalmozó támadásokra is áttérni bátorodom, de ezt tenni sokszoros kötelességemnek ismerem, mivel a keresztény önszegélyző és fogyasztási szövetkezet által célba vett törekvést minden becsületes keresztény embernek tőle telhetőleg védelmezni kötelessége, még akkor is, ha talán valami részben gyengeségből mulasztások volnának, -- nem pedig úgy, mint teszi azt a Független lap, melynek szerkesztője és lapja fentartása érdekében az én indítványomra csak Czegléden többet, mint 3000 frtot, Csongrádról pedig 100 frtot egy keresztény nyomdára összeraktunk, melyből 1500 frt készpénzt s 850 frton Bartalics Imrétől megvett gyorssajtót Verhovay és lapja kíségetésére át is adtunk Verhovay és Persay kezébe, hol azok *elenyésztek*. Hát azon lapnak, melynél ilyesmi megtörtént, még azon esetben sem volna joga a szövetkezet ellen támadni, ha ott, mint mondtam, a gyengeség és elővigyázat hiánya folytán valami ok a panaszra csakugyan lehetne, — nem volna szabad tenni neki, mihelyt önmagára gondol. Czegléden szövetkezetünk fiókjának föllállíthatása előtt nem kis gát a czeglédi nyomdával elkövetett visszaélés, mely mig le nem gombolyittatik, addig a népet ily czélokra tömöríteni nehezen lehet. Nagyon szeretném, ha szövetkezetünk e méltatlan támadásokkal szemben egy az országba kieresztett röpiratot bocsátana ki. Teljes tisztelettel, hívük *Mészáros Lajos*, m. k.“

Mit szól ehez a „Függetlenség“? Mit azon lap, melynek az elcsángózás históriája óta hejh beh sok takargatni valója van?! És ez a lap ereszt ki támadó, leczkézó, arrogans czikkeket, ez, melynek büzhödt odujában minden gonosz indulat fölburjánzik!?

De mielőtt tovább mennénk, még egy jellemzőt a „Függetlenség“-re s embereire.

A lap már e sorok írása közben megjelent 238. szá-

mának hiri közt pökhendi dicsekvéssel mondja a három tagból álló szerkesztőség valamelyik firkásza, hogy az orsz. ker. szövetkezet igazgatósága által az összes lapokban közölt nyilatkozatnak ő is helyt adott, hogy részrehajlatlansággal ne vádoltassék. Óh buta együgyűség, mely mást mond, mint amit akar. Nem vádol titeket részrehajlatlansággal senki, de annál inkább vádol *részrehajlósággal*.

No de ezt akarta a jámbor skribler — ki tán valamelyik algymnasiumból szökött meg, — mondani. Az a nagy részrehajlatlanság pedig abban áll, hogy fizettetett a „Függetlenség“ a kilencz soros nyilatkozat közléséért 10 frt 30 krajczárt. Ez kell nektek nyomorult zsebrákok, pénz, súp, koncz. Hejh, hiszen tömné csak be a szátokat néhány forinttal egyik vagy másik szövetkezet, milyen nagy lenne annak előttetek egyszerre az ágiója!

Tért adni a lapban egy harminczezer tagból álló szövetkezet ellen intézett számos piszkolódo czikknek *ingyen* s megfizettetni a kilencz soros választ tiz frttal, midőn a nagy lapok sem vettek többet hat frtnál, — ez a „Függetlenség“ irodalmi morálja!

Es nem veszi észre, hogy midőn szelet vet, vihart arat, hogy lassanként undorral fordulnak el tőle utolsó pártolói s maholnap kész számára a rég megérdemelt bukás.

A tükör bemutatta az olvasónak elleneink valódi ábrázatát, ideje már, hogy azzal is foglalkozzunk, amit ezen emberek *s ily emberek* irnak. Ha már egyszer belementünk a ronda pocsolyába, gázoljunk át rajta egészen.

Hét czikk fekszik itt előttem, mely a szövetkezetekre vonatkozik. Mennyi okosat lehetne megírni ennyi tömérdek betűvel, de okosat, sőt még értelmest is hasztalan keresünk e czikkekb, melyek a tájékoztatlanság, tudatlanság, féktelen düh és perfid hazugság egész tengerét tárják elének.

Bajos hát ilyen czikkekre, melyekben eszme, rendszer, céltudatosság nincs, logykai rendben válaszolni. Logykája e czikkeknak a nagyzás hóbortja s a düh a kicsiség miatt, az irigység és az alatt járó éhenkórász spekulatív önérdék.

Mégis megkísérlem rendszert alkotni a rendszertelenségben s szólok először átalánosságban a czikk írójának a szövetkezeteket átalában illető *elveiről*, bocsánatot kérve a lélektantól, hogy elveknak merem nevezni egy bomlott eszű és rosszlelkű ember halucinációit.

Öt cikket ír meg Pásztor uram et konsortes, melyekben összehord hetet, havat, — rug, fogát csikor-gatja, szeme közé ugrik az embernek, mint a hiuzmacska s csak a hetedik czikke irásakor, valószínűleg nála valamivel okosabb ember figyelmeztetésére, — jut eszébe, hogy ennyi számárorditás mégis csak elárulja a cikk íróját, mondani kellene hát valamit, a mi tárgyilagossnak, komolynak látszassék.

Megírta hát a hatodik cikket, melyben vastag tájékozatlansággal elmondja, hogy hát miért nem barátja ő a szövetkezeteknek,

Megtehetette volna ugyan rövidebben is; csak azt kellett volna mondania, hogy azért nem szereti a szövetkezeteket, mert visszakövetelik a kölcsönadott pénzt, — de ezt a valódi okot elhallgatva, én is kénytelen vagyok az ürügyül előrántott okokat tárgyalni.

Ettől persze Pásztor uram nem lesz okosabb, hanem akadnak tán, akik hasznukra fordítják az általam elmondandókat.

Először is azt mondja, hogy *takarékossági szempontból* nem érnek a szövetkezetek semmit, mert ott a pénz nem biztos, hát jóhírű takarékpénztárakba kell inkább betenni.

Szeretném megkérdeni tőle, hogy hát melyek azok a patentirozott s minden bukás ellen biztosított takarékpénztárak, de mert erre ugy sem tudna megfelelni, hát mondom nem neki, de másoknak a következőket:

Takarékpénztár nincs minden faluban.

A takarékpénztárakba nem lehet betenni tíz-husz krajczárt, sok szegény embernek pedig nincs egyszerre több megtakarítani valója.

A takarékpénztárak által elért üzleti hasznon nem a betevők, hanem a részvényesek osztoznak, míg a szövetkezeteknél az összes tiszta haszon a betevőké.

Ami pedig a biztosítékot illeti, a szövetkezetek épp úgy növelhetnek tartalékalapot, mint a takarékpénztárak s ha egy krach beüt, a nagy pénzüzeteket, melyek többnyire merész vállalkozóknak vagy pénzüzereknek adnak pénzt, könnyebben elsöpri a vihar, mint a szövetkezeteket, melyek száz—kétszáz frtjával kiadott kölcsöneiket attól a kisbirtokos és iparostól, kik nem ismerik a börzespekulációt, minden válság esetében behajthatják.

Most menjünk tovább.

Második okul felhossa a *fogyasztási üzletet* s azt mondja, hogy a raktárokkal roppant veszteség jár, olcsó áron nem tudnak árulni, s nincs elég gyakorlott kereskedőjük, kiket a raktárak vezetésére alkalmazhatnának.

Mond még egy-két bolondot, de arra már csakugyan időpocsékolás lenne reflektálni.

Megvallom, hogy én nem vagyok feltétlen híve a *fogyasztási szövetkezeteknek*; tudok képzelni igen jó, szép sikerrel működő szövetkezeteket fogyasztási raktárak nélkül is, De hazai viszonyainkat tekintetbe véve, megengedhetőnek tartom, hogy kellő körültekintéssel ily raktárak állitassanak fel oly kisebb helyeken, hol jóra való kereskedők nincsenek, hol egy-két lelketlen grajzler pióczázza ki hallatlanul drága és rossz portékáival a nép pénzét.

E felfogást tette magáévá az országos keresztény fogyasztási szövetkezet igazgatósága is, midőn a nagyobb városokban, például Baján és Váczon főnállott raktárait bevonta s most már csak kisebb mezővárosok és oly falvakban állit föl raktárokat, hol azok szükségessége indokolva van.

Hogy e raktárak föntartása nyereséggel vagy veszteséggel jár-e, az attól függ, hogyan kezeltetnek. A keresztény szövetkezet által életbe léptetett újabb szabályok szerint veszteség a szövetkezetet *semmi esetre sem érheti*; a kezelő bizottságot pedig csak akkor, ha az az esetleg rozlelkű raktáros kellő ellenőrzését elmulasztja.

Merő tájékozatlanság azt mondani, hogy a raktárak föllállítása által nem érhetőek el az áruk beszerzésénél bizonyos fokú megtakarítások. Mellőzve itt azon számos okokat, melyeket a tapasztalt kereskedők igen jól ismernek, melyek bizonyos mérvű apasztását a kezelési regienek lehetővé teszik, — egyszerűen a tapasztalásra hivatkozunk.

Tudok számos helyet, hol a legközségesebb melles cukor kilóját ma is 48 krajczárért adják a zsidó szatócsok, mi az első minőségű finomított cukrot ott, a hol legdrágább, adjuk 40 krajczárért. Komisz santos, vagy bűdös kávé megpörkölve s még hamisitva is 2 frt 50 krért árulnak sok helyt a kisboltosok, mi adunk jó, tiszta pörkölt kávé 2 frt 10, legfeljebb 2 frt 15 krért stb.

De hangsúlyoznom kell, hogy ily raktáraknál nem a tetemes olcsóságra, a mi képtelenség, hanem az áruk egészséges mivoltára, tiszta, hamisítatlan jóminőségére s a pontos kimérésre kell a főszulyt fektetni s ez az, mit a magyar ember nehezen ért meg s nehezen akarja alkalmazni azt a magagyártotta példabeszédet, hogy olcsó husnak hig a leve.

Azt is felhozza az okosdi ur, hogy hol vesz majd a szövetkezet 2—3000 kereskedőt. Erre is el lehet ám mondani, hogy bolond lyukból bolond szél fu. Ifát mikor lesz

Magyarországon ennyi raktár? s a mikorra lesz, nem nő fel, nem tanul ki addig annyi kereskedő, hogy akár ez-redeket formálhat?

A szövetkezeteknek a *hitelüzlet* szempontjából sem barátja rutul furulyázó Pásztor uram és itt ezt tessék jól meghallgatni — egyik főellenérve az, hogy a krajczáros befizetésekből nem jöhet be annyi, *hogy minden tag kölcsönt kaphasson.*

Itt mutatja ki füle hegyét róka-koma, magáról itél az ipse s azt hiszi, hogy minden tag azért lép be valamely szövetkezetbe, hogy azonnal kölcsönt kapjon.

Hát biz az ugy van édes barátom Pásztor ur, hogy a hitelszövetkezeteknek is ép ugy megvan a maguk statistikájuk, mint az életbiztosító társaságoknak. Ha például utóbbiaknál minden biztosított fél egyszerre egy napon halna meg, jaj beh nagyot buknék a társulat; — de időközönként halnak ám meg s közbe új tagok lépnek be és így aztán lehetővé válik, hogy annak idején minden tétel kifizethető.

Igy van a szövetkezeteknél is a hitel tekintetében. Nem mind olyan Pásztor-féle emberek lépnek ám abba be, a kiknek rögtön kell 20 frt kölcsön, mi aztán harmadfél év alatt sem fizettetik vissza. Hanem az egyiknek ma kell, a másiknak egy hét múlva és így tovább, közbe törlesztések, újabb törzsbetét-befizetések történnek s ha a szövetkezet nem szükségtelenül adósságot csináló préda hadból áll, mindig van pénz a hiteligények fedezésére.

Például az országos keresztény önszegélyző szövetkezetnek számos régebben főnálló oly fiókja van, hova még egy fillér kölcsönt sem kértek. Ilyen a sok közül Salgótarján, B.-Gyarmat, Kevermes, Kőbölkut, Érsekújvár stb., pedig aránylag elég sokat befizettek az ottani tagok, de hát el tudnak lenni kölcsön nélkül is.

Aztán meg, hanem ennek a felfogásához már nem elég ám a cikkíró prudenciája, — a szövetkezetek nem csupán a tagok betéteivel rendelkeznek ám, hanem a jól szervezett és jól vezetett szövetkezet, ha arravalóságának próbaidejét kiállotta, kap nagyobb pénzintézetektől *idegen pénzt* is s ily módon is segíthet tagjainak hitel-szükségletén.

De persze, a szövetkezeteknek — mint azt Dr. Schmidt J. „A magyar gazda hitele“ czimű jeles művében (de persze ezt Pásztor uram nem olvasta), helyesen fejtegeti, — ovatosaknak kell lenniök a tagfelvétel körül, s dib-dáb, pazarló, vagy eladósodott embereket nem kell fölvenni, mert ilyeneket a Dárius kincse sem győz meg hitellel. Ez éppen a főbaja a fővárosi hitel-szövetke-

zeteknek. Tömérdék itt az olyan ember, a ki belépne száz szövetkezetbe is, ha mindeniknél kölcsönt kapna s tényleg léteznek oly existenciák, kik — egy ideig legalább — ily uton élődnek. Az igazgatóságok nehéz, de fontos feladata az ilyen frátereket távoltartani a szövetkezetektől.

Ezek volnának elmondani valóim a támadó cikkre általánosságban. Egygyel azonban még meg kell toldanom. A ki nem tud arabusul, ne beszéljen arabusul. A ki nem ért a szövetkezetek dolgaihoz, az ne törjön pálczát az előtte ismeretlen intézmény fölött, főleg pedig a ki kapaskazakerülő, mert, tudatlan s tanulni nem szerető léha fráter, az ne álljon be kritikusknak, mert rutul a körmére vernek.

A szövetkezeteknek hasznos voltát beismerték a legkitünőbb nemzetgazdászok s beigazolták a külföldön már eddig elért fényes eredmények. Hazánkban, eltekintve az országos gazdasági egyesület ez irányban kifejtett üdvös törekvéseitől, — a földmivelés, ipar- és kereskedelmi minister az első uttörők egyike, a ki pályadíjat tűzött ki a szövetkezetek előnyeit feltüntető legjobb munkára, s hogy e pályázat számos jelösnél jelesebb munkát eredményezett, az eléggé bizonyítja azt, hogy sem a vastag ostobaság, sem a rosszakarat ezen eszmének immár nem igen árthat.

A mit idáig irtam, az még csak oly állításokat érintett, melyek tudatlanságról tanuskodnak ugyan eléggé, de a világos ártási szándék jellegét még nem viselik magukon.

Áttérek azonban az ocsmány cikksorozat azon állításaira, melyek az *országos keresztény önszegélyző és fogyasztási szövetkezet* ellen képeznek oly perfid és arczátlan rágalmakat, melyeknek megtorlása csak a kutyakorbács lehetne.

Irigység, düh, boszu, szóval minden nemtelen indulat annyira kírí e rágalomhalmazból, hogy — egy derék plebános szavaival élve — nem is lehet elhinni, hogy ember írta, hanem ördög.

Sorra veszem e rágalmakat, de már azt engedje el az olvasó, hogy sokáig időzzem egynél-egynél: pár szó is elég arra, hogy teljesen megvilágítsa a vádak épp oly alaptalan, mint rosszakaratu mivoltát.

Legelőször is Szalády uram kappan-hangja hallatszik a támadó cikkben, midőn elmondja, hogy a fo-

gyasztási üzlet rontja a kereskedőket, s itt találkozunk azon nagy bölcsességre valló mondásával, hogy a népnek nem kávé és cukor, hanem liszt és szalonna kell. Majd, hogy egyszerre végezzünk, a 229. számban a keresztény szövetkezet árjegyzéke bíraltatik s állitatik, hogy a szövetkezet ügyeinek intézői nem értenek a kezeléshez.

Hogy a Szalády-féle humbug-gyártó kereskedők népméltató üzelmének egy kicsit befütyül a fogyasztási üzlet, az igaz, de a tisztességes kereskedők bizony békén alhatnak miatta, mit eléggé bizonyít az is, hogy e szövetkezetnek van legalább 70—80 kereskedő tagja.

A mi pedig azt illeti, hogy a népnek kenyér és szalonna kell, — igaz, talál is Szalády uram minden raktárunkban, hanem hát nem olyan műveletlen már az a nép, mint Szalády uram gondolja, — a műveltség pedig finomítja az izlést s így bizony már sok helyen rendes itala a népnek a kávé, mit némely lelketlen szatócs Szalády-kávéval hamisítva árulván, ez üzelmeknek elejét venni felettébb szükséges,

Árjegyzéket kritizálni könnyű akkor, ha egy-két árucikket kapunk ki belőle, az előnyös árakat pedig bölcsen elhallgatjuk. Egyébkint szövetkezetünk tagjaira nézve a vidéken nem az az irányadó, hogy mily árban lehet vásárolni a fővárosi nagykereskedőknél, hanem, hogy *mily áron mérik áruikat az ottani szatócsok*, hogy pedig ezek árjegyzékénél a mienk jóval olcsóbb, az egyszer bizonyos. Sőt tovább megyek, a hol mi raktárt állitunk, ott a zsidó szatócsok legott leviszik a portékák árát, — így hát a raktár föllállítása nemcsak a tagokra, de az összes közönségre nézve haszonhajtó.

A mi végül az intéző közegek szakképzettségét illeti, nyugodjék meg abban Szalády ur, hogy mióta ő az igazgatóságból kilépett, a szakképzettség átlagos értéke csak gyarapodott. Az igazgatóságnak van bejegyzett kereskedő tagja, van a magasabb kereskedelmi ismeretekkel bíró számtanácsosa, a központban alkalmazott nyolcz hivatalnok közül pedig hat tanult kereskedő. Hiszen ezek egyikét akarta Szalády ur elcsalni a saját üzletébe, tán felebaráti szeretetből, hogy annak kontárkodásától a szövetkezetet megmentse.

Azt a nyomorult gunyoros vádat is emeli a cikk e szövetkezet ellen, hogy az *egy korcsmai szövetkezetből alakult*; az ám, a hol Pásztor uram a tagok jószíveségéből sok potyabort elfogyasztta.

Nekünk pedig *büszkeségünk*, hogy ily kicsiből nőtünk nagygyá, ez bizonyítja éppen, hogy a szövetkezet

életre való. A mai 30 ezer tag az akkori 30 tag nyomdokán jár s ez legszebb jutalma a kezdeményezőknek. A „Függetlenségnek“ persze, mely tisztességes lapból lett kofa-lappá, nem tetszik az, hogy vannak kik emelkednek, midőn ő már a pocsolya fenekére bukott.

Nagyon furja az oldalát a cikkezőknek az is, hogy nem minden ember kap kölcsönt. Fel is hoz mindjárt egy-két rettenetes példát, hogy például egy tekintélyes uriembernek nem szavaztak meg 500 frt kölcsönt. Nem ám barátocskám, mert nem minden ugynevezett uriember hitelképes ember, aztán meg az ilyen nagytekintélyű emberek menjenek pénzért a bankokba s ne a földműves és iparosok részére főnálló szövetkezeti pénztárba. Hogy pedig az illetőnek az előre befizetett 50 frt törzs-betét visszaadatott, az igaz, csakhogy nem suttyomban adatott vissza, hisz a cikkiró is tudja. Nem helyesen tette az igazgatóság — megvallom, — hogy visszafizette, de tette valószínűleg azon okból, mert bizonyos körülményekből tudta, hogy az illető nagyon meg van szorulva.

Emleget egy ujbpesti gépészt is, a ki szintén nem kapott kölcsönt, holott háza van Ujpesten s 300 ftos biztos kötvényt ígért zálogul. Utána jártam a dolognak s a tény ez: az ujbpesti telepítvényesek házainak értékét nagyon jól ismerjük; a fundus nem az övék, a felépítményt elvihetik, — ez hát nem valami nagy hipothéka? A 300 ftos kötvény tekintetében pedig meg lett kérdezve a földelaki h. bizottság, hol a kötvény kibocsátója lakik, s onnét az a vélemény érkezett, hogy az illető bukófélben van. Nos, meg volt-e szavazható ily körülmények közt az a kölcsön?

Egyet azonban elfeledett cikkiró. Verhovaynak sem szavazta meg az igazgatóság a kért ezer frt kölcsönt. Ez aztán a rettenetes vétek.

Egyébkint a cikksorozatban piszkos fonálkint húzódik végig azon vád, hogy a szövetkezet nem képes kölcsönöket adni.

E hazug állítás ellenében álljanak itt a következő adatok:

Az előlegeket nem számítva kiadott, mint valódi kölcsön	66156 frt 65 kr.
visszafizettetett.....	40303 frt 69 kr.
Követelés...	25852 frt 96 kr.

hát hol van ezen pénz, mikor Pásztor urnál csak 13 frt van belőle. Hát bizony nálánál sokkal tekintélyesebb embereknél, kik segítenek magukon e kölcsönökkel.

Hanem az aztán a legderekabb azokban a czikkekben, hogy milyen szépen megczáfolja egyik állítás a másikat. Azzal vádol folyvást, hogy nem ad a szövetséget kölcsönöket, a 231. számban azonban, mert már akkor nagyon benne volt a füllentésben, odaveti, *hogy a szövetséget fűnek-fűnek hitelez.* Így fogja meg maga magát a rágalmazó hazug ember.

Csunya, ocsmány rágalom, nem, ez már ennél is több, ez a legkomiszabb erkölcstelenség, midőn azt állítja, *hogy a szövetséget nem tud eleget tenni szállítóival szemben fizetési kötelezettségeinek.*

A kinek legcsekélyebb fogalma van a tisztességről, az tudja azt, hogy más hitelének a lerontására törekvés *gaszág*, mely súlyosabb beszámítás alá esik akkor, ha üzletember, vagy üzletet folytató társaság ellen intéztetik.

E rágalom ellenében álljon itt a szövetséget szállítói által kiállított következő irat:

Nyilatkozat.

Alólirott kereskedelmi czégek, illetve kereskedelmi czégek képviselői ezennel kijelentjük, miszerint a „Függetlenség“ című lap f. évi 231 számában foglalt azon állítás, mely szerint az országos keresztény önszegélyző és fogyasztási szövetséget pénztára a kereskedőktől hitelben vásárolt áruk értékét, hetek mulva s tiszteri oda járkálás — után fizetné csak ki, — valótlán, mert mi, kik nevezett szövetségettel hosszab idő óta üzleti összeköttetésben állunk, számláinknak az egyezmény értelmében kitűzött határidőkön belül tett kifizetését igazolhatjuk, s a fizetések tekintetében pontatlansággal nevezett szövetségetet vádolni semmi okunk nincs.

Budapest, 1887. évi Augusztus ho 28-án.

J. G. Schopper s. k., Vas-udvar. Schneider József. Neruda Nándor s. k. Hoffmann József, m. kir. udvari szállító. Bajai János, mint a frankfurti eczet-esencia egyedüli raktára Magyarországon. Nagy-Surányi cukorgyár és finomító részvénytársaság. Menner Pál nagykereskedő és gyáros. Medunna József I-ső magy. gőzszalámi és zsiradék áru gyára. Gschwindt-féle szesz-, élesztő-, likőr-, rum-gyár részvény-társaság. Tamásy A. mint több külföldi czégek képviselője Frankfurt, Triest, Rotterdam stb. stb. Macher és Roszner szállítók és vám-kezelők. Malher. Dilmont Frigyes Vertreter der Firma C. Warhanek Wien, Eggers, Franke Bremen, C. Francesconi Lucca, A. Berner Bari. Brüder Königstedler Neusatz etc. etc.

Épp oly alávaló roszindulattal, mint a névtelenség köpönye alá rejtőzködő hitvány gyávasággal támadja meg a szövetkezet *igazgatóságának tagjait*.

Először is ravaszkodó ösztönnel elhallgatja, hogy az igazgatóság tagjai közt van egy országos képviselő, egy ministeri fogalmazó, egy egyetemi tanár, egy jogtudor — s míg máshol az őh nép frázisát hangoztatja, itt kiesik demokrata szerepéből s gunyolja az igazgatóságot azért, mert ez — szerinte — csupa iparosokból áll. Gunyolja a rongyházi és miként. A beczégetett kereskedőt, kinek két üzlete van a fővárosban, elnevezi szatócsnak, a műszerészt, kinek műhelyében elismert kitűnő orvosi műszerek készülnek, kicsufolja késesnek, a sörkereskedőt söragensnek stb., sőt, hogy mérges nyelvét még meszibb kiölthesse, egy susztert is emleget, holott ez iparág nincs az igazgatóságban képviselve; volt talvaly egy, — kissé ákácziós ember, de a karaktere többet ér mint ötven Pásztorféle firkászé.

Nos hát édes építészeti rajzoló uram, ha abban az igazgatóságban csupa iparosok volnának is, akkor is ildomos volna-e afféle demokrata laptól ezeket kigunyolni?! Az igazgatóságot a közgyűlés választja, s kiben bizalma összpontosul, annál többé nem jöhet számításba, hogy miféle foglalkozást üz a közéletben.

Aztán ez a szövetkezet földművesek és iparosok, nem pedig flasztertetterek szövetkezete, hát abba bizony ezen, a tagok zömét képező osztályoknak erősen képviselve kell lenniök. Kellene lenni földműves tagjának is, de ilyen nem lakik a fővárosban.

Azon alávaló rágalmat pedig, mit a hitvány oly gyakran hangoztat, hogy az igazgatóság tagjai a szövetkezeten élődnek, az után élnek stb., eléggé megczáfolják az alapszabályok, melyek szerint az igazgatóság tagjainak, kiknek minden üres idejüket, sőt sokszor saját kárukra munkálkodásuktól elvont idejüket is a szövetkezet ügyeinek kell szentelni, — csak reménybeli jutalommal kell beérniök. Csodáljuk-e aztán, ily rongy emberek hasonló pimaszkodása után, ha az ingyenes tisztségekre kötéll kell embert fogni.

Még azt is hazudja, hogy az igazgatóság tagjainak nagy része váltóadás, sőt nejeik és rokonaik is adósak. Ferdítés ez is. Egyetlen igazg. tagnak van váltó kölcsöne, de az még akkor lett megszavazva, mikor még nem volt igazg. tag. Egy másiknak a felesége vett föl kölcsönt, de ez szintén tag lévén, hitelt élvezni kellő biztosíték mellett joga van, ez a biztosíték pedig teljes mérvben fönförög. Hogy ezeken kívül valamelyik igazg. tag har-

madizbéli, vagy tizedizbéli rokonának nincs-e kölcsöne, azt nem tudom, de hát melyik alapszabálypont kívánja azt az absordumot, hogy ily egyén ne élvezhessen hitelt?

Tetszeleg magának a tacsó abban is, hogy ő meri ám támadni a szövetkezet elnökét is. Bizony az nem fogja kezét azzal bemocskolni, hogy e sihedert fölpofozza, még csak szóba sem áll ily hitvány firkászszal, azért hát nekem kell megmondanom, hogy a mit Zboray Béla igazg. elnökre vonatkozólag mond, az ép oly szemem szedett hazugság mint a többi.

Állítja pedig a 232. számban, hogy igazg. elnök képviselővé választása alkalmával a köbölkúti raktár részére szállított élelmi szerek ára nincs kiegyenlítve, állítja pedig azon hunczvut czélzattal, mintha Zboray megválasztására a szövetkezeti vagyron áldoztatott volna. No hát nem e hazug rágalmazónak, hanem az érdekeltnek mondhatom, hogy igenis küldettek a képviselőválasztások idején élelmi szerek a köbölkúti raktár részére (jó üzlet volt ez, bár az összes választók részére nálunk tették volna a megrendeléseket), de *ingyen* egy krajczár áru sem adatott a szövetkezet által senkinek, s a tétel jó régen teljesen rendezve van.

Az igazg. tagjaira halmozott rágalmak és sértő nyilatkozatok után a *jogtanácsosra* vonatkozó hazugságok következnek és pedig, hogy valami Lepsikné által váltója törlesztésére beküldött pénz nála eltévedt, holott ő, már t. i. az ügyvéd, nincs is pénzek felvételére feljogosítva, hogy a váltók csak akkor töltenek ki, ha a szövetkezet ügyvéde pénzhez akar jutni s hogy a jogtanácsos Gyöngyösre pénzszerzés végett kiküldetvén, utiköltségét meg merte venni a szövetkezeten.

Már ha tisztességes ujságíró valaki s akad egy kiclapott hivatalnok, aki beáll denuncziánsnak, hogy efféle híreket a „belmunkatárs“ urral közöljön, — hát az illető legalább utána jár annak, hogy mi igaz a dologban, vagy legalább föntartással közli az olyan állításokat, melyekért, ha valótlanak, az efféle skriblereknek egyéb büntetésük is van az államfogháznál, mely büntetést korbácscsal szokták a hátukra mérni.

Dehogy járt azonban utána Pásztor uram annak, hogy mi igaz, mi nem igaz; neki nem az igazság, hanem a *hazugság* a kenere, mindegy neki, csak skandalumot csinálhasson s csak ez hozzon egy kis rebachot, ha aztán ki is porolják érte a hátát. Megrázza magát, tovább megy s a nevtelenség álczája alatt, holnap ismét beleköt valakibe.

Hogy mennyire igyekezett *alapos* és *igaz* lenni a

„Függetlenség“ cikkirója, kitűnik a többek közt azon állításából is, melyben azt mondja, hogy az országos keresztény önszegélyző szövetkezet alapszabályainak *azon* pontja is áthágatik, mely szerint *igazgatósági tag csak az lehet, ki 40 részvényt jegyez, azt kifizeti s részjegyeit letétbe helyezi.*

Hát olvasott valaha élő ember *ezen* szövetkezet alapszabályaiban *ilyen* pontot? Ez aztán a dicső hirlapírói igazmondás!

De visszatérve a jogtanácsos viselt dolgaira mondom a következőket:

Lepsik Istvánné battonyai lakos már beperesített kötvényére beküldött egyszer 12 frt néhány krajczárt. Miután az ügy már az ügyvédnek volt átadva, a befolyt pénzt is neki kellett átadni, mert ostobaságot eláruló állítás az, hogy ha valaki követelését behajtás végett az ügyvédnek átadja, ezen ügyvéd nem lenne jogosítva a a pénzt, melynek behajtásával megbízott, felvenni, — sőt csakis és egyedül ő van erre jogosítva mert csak ő számolhat el a perköltségekre nézve a féllal. Átvette tehát a kérdéses összeget is, nyugtázta is, s midőn Lepsikné az irodához intézett későbbi levelében a pénzt reklamálta, s kitűnt, hogy az annak idején az ügyvédnek átadatott, a kérdéses összeg minden szó nélkül betudatott a követelésbe *s nem igaz, hogy azt Lepsiknének újra meg kellett fizetni.*

A váltók ovatolása körüli eljárásra nézve megjegyzem mindenekelőtt, hogy semmiféle 10 frtos váltó soha ovatolva nem lett; azon pimasz beszédre pedig, hogy az ilyen váltók ovatolásából szerez magának pénzt az ügyvéd, csak nevetni lehet, mert 10—20 frtos váltók ovatolása és beperlése bizony még csizmatalpra valót sem hoz be az ügyvédnek.

De hogy milyen igazi jóakarát vezette cikkirót, az kitűnik abból is, hogy egy helyt sajnálkozik a megovatolt adósok? fölött, máshelyt meg dühösen nekiront a szövetkezetnek azon intézkedésért, mely lehetővé teszi, hogy a szegény földműves, ki nem vezet váltólejárati könyvet, az óvási költségektől lehetőleg megmentessék. Példátlan alávalósággal beáll financz-spiczlinek s denuncziálja a szövetkezetet, *hogy a váltók lejárati idejének ki nem töltése által az államot folyvást károsítja.* Hát édes barátocskám, aki már a spiczli-mesterségre adja magát, legalább tanulja meg előbb ezt a mesterséget, tanulja meg nevezetesen a bélyegtörvényből, hogy a váltó-bélyeg *félévig érvényes;* tehát aki félévig nyitva hagyja a lejáratot, az nem csalja meg az államot semmivel.

Ez nem, hanem annál inkább csalja ám a „Függetlenség“, melynek hirdetési bélyeg-illetmények fejében ezrekre menő adósságát, midőn el nem tagadhatja, le nem hazudhatja, sokszor kellett már azon szegény nyomdásznak megfizetni, kinél a lap nyomatott. Ilyen adósságáért a „Függetlenség“-nek lett lefoglalva Bartalics nyomdai felszerelése is, megis vették szegény Bartalicson, de hogy ő hogy veszi majd meg Verhovayn, azt csak a nagy harang tudja.

Végül, hogy a jogtanácsos által kiküldetés folytán teljesített utazás költsége neki meg lett fizetve, az igaz, valamint meg szokták fizetni Pásztor uramnak is, ha valmi építésznél rajzol, a salláriumot, s itt csak annyit említék föl, hogy ezen utazás alkalmával a jogtanácsos csakis *kész kiadtsai* megtérítését kérte.

De mivel az *utazási költségeknél* vagyunk, végezzünk a czikkezőnek egy másik, ilyenmü vádjával.

Es az, hogy *békítő utak ürügye alatt a vezér-tikkár félév alatt 970 frtot utaztatott el.*

Igazán szomorú dolog az, hogy nálunk egy nyomorult firkász oly mélyen bele mer nyulni egy magánintézet belügyeibe, hogy még ily kérdés is szellőztetést von maga után. Ez az igazi korrupció, melynek láttára megdöbben az ember az erkölcsi elvetemültség ily foka miatt.

Nálunk, a mig ily szemérmetlen revolver-firkászok létezhetnek, az én házam az én váram — elve illusio, itt senki nincs biztosítva arról, hogy a revolveres sajtó nem tolakodik-e be még a családi szentélybe is. E nyomorult népség nem akarja tudni, hogy minden szövetkezetnek meg vannak a maga közegei, melyek az ellenőrzést, a számvizsgálatokat felelősség terhe mellett teljesítik, nem akarja tudni, hogy vannak hatóságaink, törvényszékeink, melyek meggátolni, illetve megtorolni hivatvák a visszaéléseket s ezt valóban teszik is, — e hitvány jellemek a piacra hurczolják egy vállalat üzleti ügyeit, melyekhez a tagokon kívül másnak semmi köze, hogy szemtelen cinizmussal a *társadalom megmentőinek* hirdethessék magukat.

Nos, ha hát már így kell lenni, ám legyen; ismerjük be, hogy az utazási számla félév alatt 970 frt kiadást tüntet ki. És én valóban restellem, hogy be kell ismer-nem, miszerint **csak ennyit** adott ki ily czimen az igazgatóság, mert a mely szövetkezetnek 117 fiókja, 19 raktára van, a mely még folyvást fejlődni igyekszik, oly szövetkezetnél ily czimú kiadások ezen összege *nyomorúságosan csekély*. Igazolja kétségkívül, hogy az igazgatóság tán kissé fukarkodva gazdálkodik, de nem igazolja, hogy

az ellenőrzés elég éber, nem igazolja, hogy a terjesztés érdekében megtétetett mindaz, mit megtenni kell vala.

A mi szövetkezetünk legtöbb fiókjánál egyszerű emberek végzik az ingyen munkát; ezeket hát erre be is kell tanítani, tehát el kell utazni hozzájuk s ezt tenni kellene többször, legalább kezdetben, mint azt az özönnel érkező levelekben oly sokan kívánják. Aztán vetés nélkül nincsen aratás, ha az igazgatóság terjesztési utakra nem 900 frtot, hanem legalább 3—4 ezer frtot adott volna ki, most már nem száz, de legalább ötszáz kisebb-nagyobb fiókja volna a szövetkezetnek s a nagyobb kört felölelő üzleti működés bizton megtérítné az év második felében azon befektetéseket, melyek az év első felében terjesztési célokra kiadattak.

Hogy azonban csak ily csekély összeg fordított terjesztési, szervezési és ellenőrzési célokra, az némi magyarázatát abban találja, hogy van e szövetkezet igazgatóságának egy olyan derék áldozatkész elnöke, ki számos utat tett már a szövetkezet érdekében *és soha sem fogadott el költségei megtérítésére egyebet, mint megnyitni a vasuti viteldíj kitett, sőt több alkalommal 2—3 napra terjedő távoli, legolább 30—40 frtba került utazások után még a vasuti díjat sem vette föl.*

Jól esik abban a kloakában, a melyben járok, föltekintem e derék férfira, ki nem nagy vagyonu, kinek kitünő szolgálataiért, melyeket a szövetkezet érdekében tett és tesz, semmi díj nem jár, s mindezek dacára még tetemes anyagi áldozatokat is hozott az ügynek.

Az pedig, hogy ezen utazások *kibékítési célokból* történtek volna, épp oly otromba hazugság, mint a többi. Ilyféle utazás szüksége nem merült föl, de nem is merülhetett föl, mert hiszen az alapszabályok világosan előírják, mit kell tenni azon tagokkal, kik kötelezettségeiket nem teljesítik, erre utazások nem szükségesek.

Igazgatóság, elnök, jogtanácsos megkapván a tizenhárom próbás Pásztor urtól a magukét, mi természetesebb, minthogy a *szövetkezet hivatalnokainak* is neki megy, melyek körébe bejuthatni egykor anynyira kívánczozott.

Tennie kelle ezt már azért is, hogy lerójjá háláját (hiszen zsvány-becsület is van) azon két munkatársra iránt, kik az „adatokat“ szolgáltatták.

Meg is dicséri őket erősen, mondván, hogy azért lettek eltávolítva, mert *eszük és szájuk* van. No, no, — ne mókázzék Pásztor uram, nem lettek ezek eltávolítva, hanem az egyik el lett csapva, a másik meg egy havi fizetéssel s az elsikkasztott beírás-díjakkal megszökött.

Eszüket csak a raffinirtságban tapasztaltuk s hogy szájuk van a hazudásra, azt most tapasztaljuk. Valóban nagy öröme lehet e két jeles férfiban a „Gazdák és iparosok hitelszövetkezetének,” mely őket ügynökökül alkalmazta, s mely szövetkezetnek, ha szemtelen követeléseiket nem teljesíti, épp oly Judásai lesznek, minökké itt váltak.

E két érdemdús helpershelfer megdicsérése előtt és után azonban hajh beh sok baja akad Pásztor uramnak a vezér-titkárral. Ezt szeretné ő megölni egy kanál vízben. Elmondja durvának, gorombának, önzőnek, hogy ő miatta mennek szét a fiókok, hogy nem számol el a kezeihez befolyt értékekkel, s csakhogy még azt el nem mondja, hogy ő az oka annak, miszerint Pásztor uramon meg akarják venni (a mi ugyan képtelenség lesz) a kölcsön vett 13 frtot.

Hát a mi rólam, mint privát emberről mondva van, arra majd megfelelek illő tónusból e füzet végén, itt csupán rólam, mint szövetkezeti hivatalnokról mondottakra szoritkozom.

Hogy milyen a modorom, azt itéljék meg mások; én nem tapasztaltam soha, hogy a szövetkezet tisztességes tagjai ellenszenveznének velem, sőt mondhatom, hogy a vidéken gyakran halmoztak el nem érdemelt dicsérettekkel s a szívélyes jóakarát különböző nyilatkozataival.

Egyben azonban igazat adok a czikk írójának. Kíméletlen vagyok azon nyomorult pióczákkal szemben, kik e szövetkezeten élösködni akarnak, a kik fejőtehének nézik ez intézményt s kíméletlen azon iparlovagok irányában, kik önző czélobból kerülgetik a mások által megfőzött ételt, és ha tőlem függne, szeretném a szípolok ezt a seregét, mely a szövetkezetet körül rajongja, korbácscsal verni ki, mint Krisztus cselekedett a kufárokkal. Bár így jártam volna el Pásztor urammal szemben is, mielőtt a váltó-kölcsönt kikunyorálta, legalább több volna a szövetkezet pénztárában 13 frttal.

Galád és a könyvekkel könnyen megczáfolható hazugság az, hogy a v.-titkár a bejött pénzekkel *hetekig nem számol el* azon ürügy alatt, hogy a számadások hiányosak. Minden beérkező pénz beérkezése napján pénztári kezelés alá helyeztetik; ha a számadások hiányosak, ha ennél fogva a rendszeres elkönyvelés nem eszközölhető, a pénz egyelőre mint *letét* lesz bevételezve; de ezt persze a czikk írója nem érti, ez már nem holmi rajzolóknak való tudomány.

A szövetkezet nyolcz hivatalnoka közül a titkáron kívül még kettőt éri a czikkező mérges fulánkja.

Ezek egyike *Horvóth* Dezső, ki különben nem hiva-

talnok, hanem ügynök. Ennek a tiszta erkölcsű Pásztor ur azt veti a szemére, hogy valamikor be volt csukva.

Édes ur, a kinek üvegéből van a háza, annak nem jó kövekkal dobálózni. Ott a „Függetlenség“ szerkesztőségében találhatunk ám ennél a Horváthnál különb mák-virágot is, ki váltó-hamisítás miatt kimért börtönbüntetését csak nemrég állotta ki; ne Pásztornak köszönje, hogy kimélelelből elhallgatom a nevét.

Horváthról pedig annyit, hogy egy tisztelt egyén ajánlatára lett felfogadva, s miután a biztosítékot letette, az igazgatóság nem kutatta a multját, ügynökre nézve nincs is ez szokásban. Fél év óta állott az intézet szolgálatában, hiven, becsületesen járt el s igen szép eredménynyel működött. De a mit nem tudott róla az igazgatóság, azt nagyon jól tudta a kicsapott Iklódy s a megszököit Chemez, de nagy bölcsen elhallgatták mindaddig, mig Horváth velük tartott, de midőn szándékaikat felfedezte, rögtön előállottak vele, hogy be volt csukva. Ez is karakterizálja a jeles qudrifoleumot!

A másik, kinek becsületét galádul megtámadja, ifj. *Csiky Gerő* közp. üzletvezető. Erről azt mondja, hogy sikkasztás miatt körözve volt.

Az eset ez: Csiky a szombathelyi tejszövetkezetnek volt egy év előtt megbizottja s az ott gyártott sajtoknak a fővárosi kereskedőknél elhelyezésével foglalkozott. A végleszámolásnál azonban kétszáz és egynehány forttal többet követeltek tőle, mint mennyi az ő számítása szerint járt, s mivel a fizetésre magát nem érezte kötelezhetőnek, a követelés kiegyenlítését megtagadta. A tejszövetkezet azonban per helyett fenytő feljelentést tett ellene, de midőn erről Csiky értesült, hogy becsülete tisztán maradjon, azonnal lefizette a követelést az utolsó fillérig s kezében az irás, hogy semmivel sem tartozik s hogy a tejszövetkezetnek ellenében semmi követelése nincs. Az ügy hivatalosan a napokban ér véget, mert a hivatalos apparátust nem lehet egyszerre megállítani.

Ebből a semmis dologból kovácsol a cikkező galád vádat Csiky ellen. Hát uram a Verhovay esete?! Valjon midőn ő az elcsángózás miatt másfél évig fenytő vizsgálat alatt állott s mégis folyvást megmaradt szerkesztőnek, sőt országos képviselőnek, — ugyan mit mondott volna az önök szájaskodó, piszkoló morálja, ha azt követelték volna, hogy Verhovay uram az ország becsületének, tisztességének okáért tegye le a szerkesztői tollat és a mandatumot addig, mig bűnügye befejezést nyer. Pedig ám ezt csakugyan több joggal lehetett volna kö-

vetelni, mint azt, hogy egy boltos ne áruljon addig cukrot, míg holmi potom kétes ügye végbefejezést nem nyer.

Miután pedig a czikkező ekként fölfalta a szövetkezet igazgatósági tagjait és tisztviselőit, mivel evés közben jő meg az étvágy, nem kisebb falatot szemelt ki, *mint az ipar- és kereskedelmi miniszter által f. évi márczius havában a keresztény szövetkezet ügyeinek megvizsgálásdra az igazgatóság kérelme alapján kiküldve volt miniszteri biztost*, kiről elmondja, hogy nem érti a dolgát, mert ha a Pásztor ur szemével nézett volna, szörnyű állapotokat kellett volna tapasztalnia.

A miniszteri biztos ur bizonyosan nem szorult az én védelmemre, s így azt mellőzve, köszönöm Pásztor uramnak, hogy alkalmat nyújt nekem az ezen vizsgálat eredményeként az igazságügyminiszter által a képviselőház f. évi ápril 29-én tartott ülésében elmondott s a keresztény szövetkezetnek fényes elégtételt szolgáltató beszédből a következőket *szószó szerint* idézni:

„Az interpellációt kísérő beszédben a t. képviselő ur felemlítette azt, hogy azon általa helytelennek tekintett eljárást olyan társulatok is követik, melyek a *keresztény jelzöt* használják. A Budapesten létező *országos keresztény önszegélyző és fogyasztási szövetkezet érintve* látta magát a képviselő urnak ezen kijelentése által. (Egy hang a szélső baloldalon: Találva érezte magát.) Hát én úgy mondtam, hogy *érintve érezte magát, és fentartom ezen kifejezésemet.* (Helyeslés.) Érintve találta magát, és mind a kereskedelemügyi miniszter urhoz, mind pedig én hozzám folyamodványt adott be, kérve ezen társaság üzletkezelésének megvizsgálását. A kereskedelemügyi miniszter ur indítatva érezte magát a vizsgálat elrendelésére s a maga részéről egy biztost küldött ki, aki ezen szövetkezetnek *üzleti kezelését megvizsgálta*, és minthogy különösen azon vád volt felemlítve, hogy vidékről a tőkék ide bevonatnak, a nélkül hogy az illető tagok az equivalens haszonban részesíttetnének: a vizsgálat főképp azon irányban folyt, vajjon az alapszabályoknak megfelelően kezelte-e a vagyont.

A kiküldött biztos jelentése szerint az alapszabályok értelmében ott, a hol 1000 törzsbetét van legalább 50⁰/₁₀ befizetéssel egy önálló fiókintézet állittatik fel, mely saját felelősségére kezeli a kölcsön-üzletet és a fogyasztási raktárt; ott pedig, a hol 300 tagnál több van törzsbetétekkel, fogyasztási raktárak állittatnak föl. *Ezen vizsgálat jolyldán kiderült, hogy ott, hol az alapszabályok értelmében a kellő számú tagok léteznek, e szabálynak minden tekintetben elég tétetett.*

Miután azon társulat az itt történetekre nem reflectálhatott más uton, minthogy ön maga kérte maga ellen a vizsgálatot, *azt hiszem, hogy csak kötelességet teljesítettem, midőn a vizsgálat ezen eredményét az interpelláció folytán a t. háznak bejelentettem.* (Helyeslés.)

A t. olvasó belátására bízom ezek közlése után határozni a fölött, hogy Magyarország igazságügy-miniszterének ad-e több hitelt, vagy Pásztor Lajos uramnak s hozzá méltótársának.

A jobbra, balra rugdalózás, rendszertelen cikkek tömgelegében elszórva, oda dobva még számos vád, helyesebben rágalom fordul elő, melyekre — undorodva már annyi piszoktól — legyen szabad csak igen röviden reflectálnom.

A fogyasztási üzletet illetőleg már elmondottam a maga helyén megjegyzéseimet, itt még csak azon absurd állításra, hogy rongyos falvakban 5—6 ezer frt ára portéka fekszik, s az elszámolásnál 5—6 száz frt kár van, — szoritkozom. Nem a rágalmazónak, kit megkérdezhetnék, hogy honnét tudja mindezeket, hiszen üzleti könyveinket nem látta, — hanem az érdekelteknek álljon itt a következő, könyveink által bármikor bebizonyítható czáfolat.

A raktárakhoz küldött áruk értéke kitett ez évben	53528 frt 81 kr.
erre befizettetett	30609 „ 42 „
követelés kint lévő árukért	22928 frt 39 kr.

és mivel 17 raktárunk van, szeretném tudni, hogy ha fenti összeget 17-el megosztjuk, hogy fog egy-egy falusi raktárra 5—6 ezer forint esni a kint lévő árukért. Ily ősszeg még a legnagyobb forgalmu raktárban sem hever.

A mi pedig a „veszteségeket“ illeti, hát egyelőre csak annyit mondhatok, hogy f. évben szeptemb. 1-ig az árubizományi számla közel 3 ezer frt *nyereséget* tüntet ki.

A *zálogüzlet* sem tetszik a cikkezőnek, talán azért, mert mi rokkra és rongyos czipőre nem adunk kölcsönt, az ipsének meg nincs smukkja. — Azt mondja, hogy nem bírjuk ki ez üzletet, nincs rá elégséges tőkénk s e miatt oly embernek, ki ezer frtos gyémánt gyűrűt hoz, csak 200 frtot ígérünk rá.

Hát hogy van-e, nincs-e elég pénzünk ez üzletre, azzal Pásztor uram legfeljebb csak annyit gondoljon, hogy fizesse meg a 13 frt adósságát s ezzel is több lesz. De akármennyi lesz, ezer frtos gyémánt gyűrűre bisony nem fogunk mi pénzt adni, mert szövetkezetünknek nem a gazdag pazarlók segélyezése, hanem a szegény emberek gyámolítása lévén a czélja, ezer frtokat egy-egy gyémántos

ember kedvéért a szövetkezet tagjainak közös hasznára szolgáló egyéb üzletágaktól el nem vonunk.

És ha már megtámad mindent, hogy ne támadná meg *bizomdnyi üzletünket*, melynek céljáról azonban rajzoló uramnak még csak fogalma sincs.

Azt mondja ugyanis a sok ostobaság közt, hogy a szövetkezet sem gabnaraktárt nem állit, sem a termésre nem ad előleget, s ha eladást közvetit, arról oly magas költséget számít föl, hogy *a zsidó* kétszerannyit ad érte.

Ezt cikkiró mind tudja, mert már holdbeli birtokának termését rábizta a szövetkezetre. A tagok azonban, kik ismeretesek a szövetkezet ügyeivel, e vastag hazugságok és ferditések által nem lesznek lóvá tehetők. Ezek tudják, hogy már van gabna-raktárunk, tudják, hogy előleget is kaphatnak akármennyit, mert a beraktározott gabonára egy millió frtot is tudunk szerezni, valamint azt is tudják, hogy a szövetkezet közvetítésének igénybe vétele nem muszáj-dolog s így csak az veszi igénybe, a ki akarja, — végül tudják, hogy nincs a világon olyan bolond zsidó, a ki csak 1°/_o nyereségre dolgoznék, ez a szövetkezet pedig csak ennyit vesz közvetítési díj fejében; ezer frtig 2°/_o van ugyan előírva, de az alacsony gabnaárak miatt tényleg csak 1°/_o számíttatik.

Arczátlan nagyképűséggel a vidékről érkezett panaszok özönére is hivatkozik a cikkíró. De ezzel rutul felsül. A felsorolt helyek közül, honnét ezek a panaszok érkeztek, Aradon, Gyomán, Galgócson, Szolnokon, Szigeten, Győrben *nincs az országos keresztény szövetkezetnek egyetlenegy tagja sem*, galád, de egyszersmint együgyű hazugság tehát az egész. A felsorolt helyek közül Érsekujváron, Ozorán és S.-Endréden vannak a szövetkezetnek tagjai, de az utóbbi helyeken csak pár nap előtt alakultak meg a bizottságok, ott sem raktár nincs még, sem kölcsönt nem kért senki, sem eladást nem közvetített senkinek a szövetkezet, így tehát ok sem lehet a panaszra, legfeljebb a „Függetlenség“ által tévutra vezetettve lamentálhatnak az illetők, de ez nem panasz, annál kevésbé indokolt panasz.

Végül, hogy megmutassa a tacskozó névtelen hősieségét, nekimegy a keresztény szövetkezetek kivül *valamennyi, a fővárosban székelő szövetkezetnek* s a humbug, a svindli és más efféle ékes titulusok csak úgy özönlenek tollából, míg az „Első viszonylagos takaré- és hitel-szövetkezetet“ megdicséri, mondván, hogy ez az egyetlen jó valamennyi közt. A dolgokat ismerők elbámulnak e különös ítéleten, mert igaz ugyan, hogy a „Viszonylagos“ vezér-igazgatója Bárány N. ur derék szakember, de a

szövetbezet szervezete alapján csak olyan, mint a többi hitelszövetkezeteké s ott sem lehet kedvezőbb feltételek mellett kölcsönt kapni, mint a többinél. Honnét hát e bölcs salamoni ítélet?

A dolog nyitja igen egyszerű. A czikkező ur a legnagyobb valószínűséggel bekopogtatott kölcsönért valamennyi fővárosi hitelszövetkezetnél, de ugylátszik, csak a „Viszonylagost“ sikerült megpumpolnia, — innét a nagy harag valamennyi ellen, a keresztény szövetkezetre pedig azért a nagy düh, mert ez pláne beperelte az amicztét.

Tiszteljük a „Viszonylagost“, de nem irigyeljük tőle a „Függetlenség“ dicséretét.

Keresztül gázoltam tehát a gaz hazugságok undok kloakáján, s úgy veszem észre, hogy sok piszok maradt rajtam. De megtettem ez utat a közmorál érdekében; le kelle álcáznom e nyomorult bandát.

Ez azonban nem elég; a hazugságok pusztá megczáfolása nem volt egyedüli célom.

Mert ez emberek, midőn e gaz rágalmakat világgá bocsátották, oly vétkeket követtek el, melyet leimádkozni egész életük kevés.

Ezt meg kell torolni, ezt a jövőre meg kell akadályozni.

Nem az itt a legnagyobb bűn, hogy aljas rágalmakkal támadnak meg szövetkezeti igazgatókat és tisztviselőket, *hanem az, hogy ezer meg ezer embernek okoznak nagy, talán kipótolhatatlan károkat a vétkes könnyelműséggel és ördögien rosszakarattal odadobott gyanusítások által.*

A különböző szövetkezeteknek ezer meg ezer tagjuk van az országban, s ezek közt — sajnos — sokan olyanok, kik nem ismerik még a „Függetlenség“ gonosz célzait, kik feltétlen hívői a nyomtatott betűvel írott dolgoknak.

Ezek most megriadva csapják össze kezeiket s félelemmel eltelve már siratják elveszett pénzüket.

És sokan úgy gondolkoznak, hogy jobb, ha odavesz az, a mit befizettek, mintsem tovább fizessenek s így önmaguk dobják el maguktól keservesen összegyűjtött s a szövetkezet pénztárába berakott pénzeiket.

Mások költséges perekbe bonyolódnak, alapszabályellenesen követelik vissza törzsbetéteiket, persze a törvény nem fogja azt megítélni és lesz siralom és átkozódás, míg a népámitók markukba nevetnek.

Ismét mások, kik adósai valamely szövetkezetnek, azt hive most már, hogy a megtámadott szövetkezet men-

ten összedől s ők fizetés nélkül szabadulnak meg adósságaiktól, — hanyagolják a törlesztéseket, a minek a vége per és siralom leend. Tudunk rá esetet, egy haszontalan jómadár a keresztény szövetkezet tokaji tagjait ily módon vezette félre, — 14 váltó-adós ennek folytán megtagadta adóssága fizetését, 14 per keletkezett s 14 család átkozza a népámitót.

Különösen nehéz a helyzete az országos önszegélyző szövetkezetnek. A zsidók valóságos házalást visznek véghez a „Függetlenség“ támadó czikkeivel; ez a legjobb fegyver, hiszen antisemita lap támadja meg a keresztény szövetkezetet.

És ez a lap nevezi magdt a keresztény érdekek védőjének!

De itt még nem fognak megállapodni e jómadarak. Ha sikert tapasztalnak, nekimennek majd a nagyobb pénzintézeteknek, biztosító társaságoknak s egyéb nagy vállalatoknak is. Ott is tömérdek ember van érdekelve, ismét sok példányt meg fognak venni a támadásokat tartalmazó lapból s ez kell nekik csak, skandalum, melyből élösködhetnek.

És kik csinálják ezt a heczet?

Országos nevű, alapos ismeretekkel bővelkedő szakférfiak talán, kik értenek a dologhoz?

Nem. — Nyomorult svihákok, élödsi fráterek, lelketlen és ismeretek nélküli dologkerülő korhelyek, kiknek nincs mit veszteniök, kik előtt becsület, ildom, tisztesség semmi.

Le az álarcczal, piszkos „Függetlenség“! Ti ott e szenylap szerkesztőségében azt meritek mondani számos szövetkezet becsületes igazg. tagjairól, hogy azoknál egyetlen garancia a Fortuna, — hát nálatok hitvány svihákok hol a szellemi, hol az erkölcsi garancia? Mik vagytok ti, hogy megtámadtok száz meg száz tisztességes embert s fölzarjátok ennek nyugalját?

Elő azzal az ugynevezett szerkesztőséggel, hadd tudjuk meg, kik a „Függetlenség“ belmunkatársai!

Más tisztességes lap közölni szokta koronként rendes munkatársai nevét s ebben rejlik az erkölcsi garancia. Ám a „Függetlenség“, melyről a fővárosi közönség nagyon jól tudja, hogy nincs egyetlen egy valamire való író belmunkatársai közt, bizonyynyal nem fog dicsekedni szeméten szedett dolgozó társaival, a kik közt — mint a P. L. jegyből látjuk, — ez a leköpni való, buta Pásztor Lajos, ki azelőtt segéd-korrektornak sem volt jó, — kit nem írnak, de írónak sem fogadnának be sehol, — a vezérczikkiró rangjára emelkedett.

Elő hát urak! Kik a publicistáitok, — melyik jeles szakemberünk vezeti a közgazdasági rovatot? — Van-e köztük csak egyetlen is, ki ismert és becsült névvel bír a hírlapirodalom terén?

Ezt szeretnők megtudni nyomorult rágalmazók.

De hát nem lehet annak elejét venni, hogy ily ocsmány nyomdafestékes papiros ne rontsa meg végkép az erkölcsöket?

Igen is lehet, s erre törekedni, e célra egyesülni kötelessége minden tisztességes embernek.

Lelkészek, tanítók, jegyzők s más, a nép bizalmát bíró férfiak feszítsék meg erejüket a „Függetlenség“ kiküszöbölésére, ismertessék meg a népet azon nagymérvű károkkal, melyek egy ily szellemtelen, durva, rágalmazó, botránycsináló, elvtelen, minden politikai párt által megvetett szennylap olvasásából származnak.

Jó tükör erre nézve jelen röpirat, melyet most csak kétezer példányban nyomattam ki, de ha kell, újra ki nyomatom akár százezer példányban. Ezt kell kiosztani bőven s meg kell értetni tartalmát azokkal, kiknek szellemi táplálékuk még ma is a „Függetlenség.“

Kaszinókból, olvasókörokből pedig, mint már is sok helyen tették, végkép ki kell küszöbölni e ronda ujságot; tisztességes emberek gyüldéjében nem lehet helye ezen undort ébresztő köpöladának.

Azokkal, kik még ezek után is pártolják a hazugságnak ezen közlönyét, éreztetni kell, hogy nem igen tartják őket tisztességes embereknek. Ha valaki tolvajjal, csalóval czimborázik, ezt megszokták vetni, hát aki olyan ujságot járát, mit jóra való ember nem vesz a kezébe, nem-e érdemli meg ugyanezt?

De még ez nem elég.

Ha végre agyon lesz ütve ez az amugy is haldokló skorpió, ki áll jól azért, hogy munkatársai, kik másképp megélni nem képesek, nem-e inditanak holnap más czim alatt, de hasonló szellemben egy újabb szennylapot.

Ezt kell lehetetlenné tenni s ez csak törvényhozás útján vihető ki.

Küszöbön az országgyűlés, öt évig fog tartani, ráérnek majd a sajtótörvény módosítására is.

Vegyék ennek égető szükségét figyelembe a képviselők; nem szabad engedniök, hogy a sajtószabadság védpaizsa alatt továbbra is ily mótelyező, pestises miazmák tenyészzenek.

A 48-iki sajtótörvény amugy is csak kerete egy ily törvénynek; át kell hát alakítani, ki kell bővíteni a kor igényeihez képest.

A sajtó utján elkövetett bűnös cselekményeket osztályozni kell a büntető törvény szellemében s meg kell állapítani az alkalmazható büntetések legalsó s legfelső fokát.

Szigoritani kell a büntetéseket; ne legyen az államfogház kényelmes otthon azon gazembereknek, kik mások becsületében gázolnak.

Főleg pedig reformálni kell az esküdtszéki intézményt.

Ha ez mind meg lesz, akkor talán megszabadul a társadalom a legveszedelmesebb parasitáktól, a tehetség, erkölcsi érzék és becsülettudás nélkül firkáló revolverzsurnalistáktól.

Végezetül engedtessek meg nekem, hogy pár sort szenteljek azon alávaló rágalmaknak is, melyek a „Függetlenség“ érintett számában egyenesen személyem ellen intéztettek.

Azon buta és nevetséges szóhabarékra, hogy „megélni“ jöttem fel a fővárosba, nincs más mondani valóm, mint az, hogy a cikkírója, meg adatgyártó társai igen jól tennék, ha meghalni mennének valahova. A becsületrabló rosszabb a pénzrablónál, javithatatlan bandita az ilyen, ki csak azzal tehet hasznot a társadalomnak, ha felkötöi magát.

De annál több mondani valóm van azon gaz hazugságra, hogy én Budapesten egy nyomdatulajdonost addig „szivattyuztam“, míg majdnem tönkre ment.

És ezt az a lap állítja, mely már három nyomdászt csapott be szörnyen.

Én életemben tudva senkit meg nem károsítottam, senkinek anyagi romlását elő nem idéztem.

És hogy a szóban forgó esetben sem történt ez, annak bizonyítására álljon itt az illető nyomdatulajdonos következő irata:

Nyilatkozat.

Alulirott kijelentem, miszerint a „Függetlenség“ című lap f. évi 229. számában foglalt következő állítás: „P. Szabó Endre a fővárosban egy hiszékeny nyomdászra tett szert, kit szivattyuzni tudott addig, míg sze-

gény majd belebukott, adván ki napi- és hetilapokat az akkor felmerült antisemita elvekben addig, míg a nyomdász tönkre ment s P. Szabó Endrének szövetkezete létesült“ — *merőben alaptalan rágalom*. Ugyanis én voltam azon nyomdatulajdonos, ki a P. Szabó Endre ur szerkesztése mellett megjelent napilapot kiadtam, ugyancsak én voltam az, ki ezen lapot, midőn később annak kiadását Szabó ur vállalta el, nyomattam, — de sem akkor, sem később engem Szabó Endre ur nem szivattyúzott, — a lapot nem is az ő felhívására, hanem még Budapestre feljövetele előtt indítottam meg, s szintén saját akaratomból szüntettem meg. Midőn pedig Szabó ur a lap kiadását átvette, ugy ezen lap, valamint a „Közérdek“ cz. alatt megjelent hetilap nyomdai kiállítási díját, mindaddig, míg utóbb nevezett lap Szabó ur kezelése alatt állott, mindig pontosan megkaptam. Engem tehát P. Szabó Endre ur sem nem szivattyúzott, sem tönkre nem juttatott.

Budapest, 1887. augusztus 28-án.

Bartalits Imre, m. k.
nyomda tulajdonos.

E nyilatkozat közlése után azt hiszem jogom van kijelenteni, hogy a kérdéses rágalom gyártója és közrebocsájtója *egy hitvány nyomorult gazember!*

Azzal zárom be soraimat, hogy én a „Függetlenség“ czimű pizsoklapnak semmi néven nevezendő támadásaira ezentul válaszolni még akkor sem fogok, ha e galád banda apagyilkosnak nevezne.

Végeztem.

DE BALLAGI GÉZA.

